

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	การพัฒนาเกณฑ์การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนบ้านเอื้ออาทร ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ชื่อนักศึกษา	คมสัน พิลาสมบัติ
รหัสประจำตัว	55B74740301
ปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชา	สิ่งแวดล้อมศึกษา
ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวารีย์ ศรีบุญะ
กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิศักดิ์ สิงห์สีโว

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาสิ่งแวดล้อมและปัญหาการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนบ้านเอื้ออาทรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) สร้างและพัฒนาเกณฑ์การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนบ้านเอื้ออาทร 3) วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของเกณฑ์การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนบ้านเอื้ออาทร 4) ตรวจสอบความเหมาะสมของเกณฑ์การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนตามทัศนคติของคนในชุมชนบ้านเอื้ออาทร ได้ใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี ทั้งวิธีเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัยคือชุมชนบ้านเอื้ออาทรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นภาคที่มีชุมชนบ้านเอื้ออาทรมากที่สุด โดยเลือกศึกษาชุมชนที่มีผู้อยู่อาศัยมากที่สุดจำนวน 6 ชุมชน ได้ดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ศึกษาปัญหาสิ่งแวดล้อมและปัญหาการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเป็น ผู้เกี่ยวข้องจำนวน 30 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารชุมชน 12 คน และตัวแทนผู้อยู่อาศัยในชุมชน 18 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ขั้นที่ 2 การสร้างเกณฑ์การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน ได้ดำเนินการยกร่างเกณฑ์โดยการจัดประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวกับกลุ่มที่ศึกษาปัญหาสิ่งแวดล้อมและปัญหาการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นประเด็นคำถามและแบบบันทึกการปฏิบัติการ แล้วตรวจสอบความเหมาะสมของเกณฑ์โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จากนั้นจึงพัฒนาเกณฑ์ด้วยการนำเกณฑ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่อเวทีประชาคมจำนวน 60 คน ประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารชุมชน 42 คนและตัวแทนชุมชน 18 คน เพื่อร่วมกันปรับปรุงให้เป็นเกณฑ์ที่เหมาะสม โดยใช้เครื่องมือคือประเด็นคำถามและแบบบันทึกการปฏิบัติการ แล้วยืนยันเกณฑ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิ่งแวดล้อมและด้านการบริหารชุมชนจำนวน 9 คน โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ขั้นที่ 3 วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของเกณฑ์การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน ใช้ประชากรที่เป็นตัวแทนครัวเรือนชุมชนบ้านเอื้ออาทรใน 6 ชุมชน จำนวน 4,911 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครจซี่ และมอร์แกนได้จำนวน 354 คน ทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 ขั้นที่ 4 ตรวจสอบความเหมาะสมของเกณฑ์การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนตามทัศนคติของคนในชุมชนบ้านเอื้ออาทรใช้ประชากรที่เป็นตัวแทนครัวเรือนในชุมชนบ้านเอื้ออาทรที่มีผู้อยู่อาศัยมากที่สุด 3 ชุมชน จำนวน 3,522 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครจซี่ และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 346 คน โดยการ

สุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่า

1. สิ่งแวดล้อมชุมชนบ้านเอื้ออาทร มีปัญหาคือพื้นที่สาธารณะมีวัชพืชปกคลุมและมีขยะกระจัดกระจาย น้ำเสียจากการบำบัดไม่ได้มาตรฐาน ท่อระบายน้ำอุดตัน ในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนมีปัญหาคือขาดความร่วมมือของคนในชุมชนด้านการดูแลรักษาความสะอาด ด้านการจัดการระบบบำบัดน้ำเสีย ด้านการจัดการขยะ และขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานกับชุมชน

2. การสร้างและพัฒนาเกณฑ์การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนบ้านเอื้ออาทรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนและตัวแทนชุมชน ได้เกณฑ์การจัดการสิ่งแวดล้อม 7 องค์ประกอบ 52 ตัวบ่งชี้ จากนั้นนำมาตรวจสอบและปรับปรุงโดยผู้ทรงคุณวุฒิได้เกณฑ์เพิ่มขึ้นเป็น 8 องค์ประกอบ 60 ตัวบ่งชี้ โดยมีองค์ประกอบที่เพิ่มขึ้น คือ ด้านเศรษฐกิจพอเพียง จากนั้นจึงปรับปรุงเกณฑ์โดยการจัดเวทีประชาคมได้ปรับเกณฑ์เป็น 8 องค์ประกอบ 62 ตัวบ่งชี้ แล้วทำการยืนยันเกณฑ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ได้เกณฑ์ 8 องค์ประกอบ 51 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ด้านกายภาพ 4 ตัวบ่งชี้ 2) ด้านการจัดการพลังงาน 5 ตัวบ่งชี้ 3) ด้านการใช้น้ำ 8 ตัวบ่งชี้ 4) ด้านความร่วมมือ 6 ตัวบ่งชี้ 5) ด้านคุณภาพชีวิต 10 ตัวบ่งชี้ 6) ด้านการบริการ 7 ตัวบ่งชี้ 7) ด้านการจัดการขยะ 6 ตัวบ่งชี้ และ 8) ด้านเศรษฐกิจพอเพียง 5 ตัวบ่งชี้

3. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของเกณฑ์การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนบ้านเอื้ออาทรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าเกณฑ์การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนมีความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของเกณฑ์ทั้ง 8 องค์ประกอบ โดยมีความสัมพันธ์กันเชิงบวก มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.014 ถึง 0.759 และมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยองค์ประกอบที่ 7 ด้านการจัดการขยะกับองค์ประกอบที่ 8 ด้านเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์สูงที่สุด และการวิเคราะห์องค์ประกอบและความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อยู่ในระดับดีมาก ซึ่งแสดงด้วยค่าดัชนีสอดคล้อง ประกอบด้วยค่าไคสแควร์ 203.89 ค่าองศาอิสระ 157 ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ 1.80 ค่าความน่าจะเป็นทางสถิติ 0.06 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ 1.00 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบของ ตุ๊กเกอร์และลิวีล 1.00 ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือมาตรฐาน 0.02 และค่าดัชนีรากของกำลังที่สองเฉลี่ยเศษของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน 0.03

4. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของเกณฑ์การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนตามทัศนะของผู้อยู่อาศัยในชุมชนบ้านเอื้ออาทรพบว่าองค์ประกอบทั้ง 8 ด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการบริการส่วนตัวบ่งชี้ทั้ง 51 ตัว มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 45 ตัว และระดับปานกลาง 6 ตัว

Thesis Title	The Development of Baan Eua Arthorn Community Environmental Management Criteria in the Northeast
Student	Komsun Pilasombut
Student ID	55B74740301
Degree	Doctor of Philosophy
Field of Study	Environmental Education
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr.Suwaree Sripoona
Thesis Co-Advisor	Assistant Professor Dr.Adisak Singhsriwoo

ABSTRACT

The research aims to 1) study the environmental problems and environmental management of Baan Eua Arthorn Community in the Northeast; 2) create and develop criteria for Baan Eua Arthorn Community, 3) analyze the confirmatory elements of Baan Eua Arthorn Community, and 4) assess the development of the environmental management criteria based on the perspective of the people in Baan Eua Arthorn Community. It was a mixed method research. The research area was Baan Eua Arthorn Community in the Northeast where the 6 communities with the highest number of resident were selected study. The research had 4 steps as following: the 1st step was to study the environmental problems and issues of community environmental management, set up specific sample groups from related people for a total of 30 persons who were part of the community management committee and representatives of residents in the community. The instrument used was unstructured interviews. The 2nd step was to develop the community environmental management criteria using research papers to draft them and by defining the elements and indicators based on opinions, and checking the suitability of the criteria by interviewing experts in community environmental management. The criteria were developed using the draft criteria presented to the People Forum which had a total of 60 participants consisting of 42 members of the community management committee and 18 community representatives. They worked together to improve the proper criteria by using the interviews and questions to organize the People Forum. Then 9 participants from each community verified and evaluated the criteria. The 3rd step was to analyze the confirmatory elements of the community environmental management criteria by using a sample taken from 4,911 households in 6 communities. The sample size of 354 was determined by the Krejcie and Morgan Table. The instrument used was a 5 rating scale questionnaire with a confidence value of 0.95. The 4th step was to assess the environmental management criteria based on the perspective of the people in Baan Eua Arthorn Community by using a sample of 346 participants taken from 3 communities

totaling 3,522 persons. The size was determined using the Krejcie and Morgan Table. The instrument used was a 5 rating scale questionnaire with a confidence value of 0.93. The results were analyzed by content analysis, percentage, average, standard deviation, and the confirmatory elements analysis was done using social science statistic program.

The results of research:

1. The public areas around that area were covered with weeds and garbage. Wastewater treatment did not meet standards, and the drains were clogged. As for the environmental management problems, there was a lack of participation from the people in the community in terms of cleanliness, water treatment system management, garbage management, and also a lack of coordination with organizations and the community.

2. The development of the criteria for Baan Eua Arthorn Community through the participation of community committee and the community representatives had a total of 7 elements and 52 indicators. The assessment and improvements done by the experts added 8 elements, and 60 indicators to the criteria. The added elements concerned sufficiency economy. Then the developed criteria were taken to be organized by the people forum to improve the suitability criteria of 8 Elements and 62 indicators. Verification and evaluation lead to criteria with 8 Elements and 51 indicators. They had the following aspects 1) physical; 4 aspects, 2) energy management; 4 aspects, 3) water usage; 8 aspects, 4) cooperation; 6 aspects, 5) quality of life; 10 aspects, 6) service; 7 aspects, 7) garbage management; 6 aspects and 8) sufficiency economy; 5 aspects.

3. The community environmental management criteria had a relationship with 8 elements of the criteria. This was shown by the relatively high positive correlations, with coefficients ranging from 0.014 to 0.759, at a statistically significant level of 0.05. The 7th element, garbage management and the 8th element, sufficiency economy, had the highest correlations. The elements analysis was consistent with the empirical data at the highest level. This were represented by the corresponding index consisting of Chi-Square 203.89 with 157 degrees of freedom, a Relative - Chi-Square 1.80 P-value of 0.06, a Comparative Fit Index of 0.991, a Tucker-Lewis Index of 0.990, a Root Mean Squared Error of Approximation of 0.02, and a Standardized Root Mean Square Residual of 0.03.

4. Checking the suitability of the developed environmental management criteria according to the perspective of the people in Baan Eua Arthorn Community revealed that all 8 elements had a good level of suitability for all the indicators. The highest level was for the service aspect, and out of 51 indicators, there were 45 indicators at a good level and 6 indicators at an average level.